Чыла эл пролэтар-влик, ушныза!

Лэнин-Сталин партий вэрч кучэдалаш йамдэ лий!

Йамдэ лий

ВЛКСМ МАРОБКОМЫН органжэ
1937 ий, 29 март
№ 17 (453)

Рэвольуцион шижмашым пўсэмдышаш вэрч

Мартын 24—25—26 кэчылаштыжэ ВЛКСМ Маробкомын IV-шэ плэнумжо эртыш. Ты плэнумышто ВЛКСМ Рўдö Комитэтын II-шо плэнумжын комсомол коклаштэ пропагандэ пашэ нэргэн пунчалжым ВЛКСМ Маробком кузэ шуктэн толмыжо нэргэн кутыралтэ.

— ВЛКСМ Обком пропагандэ, политучобо пашам начар вуйлатэн. Районлаштэ пропагандист-влакым моштэн ойыркалымэ огыл—манын плэнум ойым лукто.

Рэвольуцион шижмашым пўсэмдышаш вэрч лушкыдын кучэдалмэ. Садлан ВЛКСМ Обкомын органжэ „Иамдэ лий" газэтыштэ калыкын тушманжэ—буржуазнэ националист Бажанов рэдактырлан логалын. Обкомол бўро члэнышт гыч йужыжо тидэ тушманым уждэ, шэкланыдэ кодыныт.

Плэнум пэнгыдэ самокритикэ да критикэ дэнэ эртыш. ВЛКСМ обкомолын йонгылышыштым ончыктэн, ончыкылан корным пуыш.

Гальа сай общэствэнница

Йошкар-Ола кыдалаш школыштo тунэмшэ Кайэльникова Гальа Иошкар-Ола район библиотэкын эн сай активисткажэ.

Кажнэ кэчын библиотэкыш толын, угыч толшо кнагам обработкэ ышташ полша. Тудо Пушкинын „Иэвгэний Оньэгин", М. Горькийын „Мать" да моло тўрлö кнага-влакымат лудын лэктын.

Йэльмаков А.

Татар школ дэнэ кылым кучэна

Мэ, Горэльскэ пэлэ кыдалаш школышто тунэмшэ-влак (Морко район) 1936—37 тунэммэ ийлан Куллэ-Кимэ пэлэ кыдалаш школ дэнэ соцдоговорым ыштышна. Договорым чырык пытымэкэ эрэ тэргэна. Вашваш концэрт ышташ коштына. Тэвэ шукэртэ огыл мэ Куллэ-Кимэ школыш концэрт дэнэ мийышнат, нуно мэмнам пэш куанэн ваш лийыч. Мэмнан дэкат нуно чўчкыдын толыт, мэат сай ваш лийына.

Н. Михайлов, И. Бобров.

СОВЭТ СОЦИАЛИСТ РЭСПУБЛИК-ВЛАК УШЭМЫН КУГЫЖАНЫШ ГЭРБШЭ НЭРГЭН

ССР Ушэм Рўдö Исполнитэльнэ Комитэт прэзидиумын пунчалжэ

Совэт Социалист Рэспублик-влак Ушэм Рўдö Исполнитэльнэ Комитэтын прэзидиумжо **пунчалэш:**

Совэт Социалист Рэспублик-влак Ушэм Конститyцын 143 статьажлан кэлшышын, Совэт Социалист Рэспублик-влак Ушэм кугыжаныш гэрбым тыгайым пэнгыдэмдаш.

ССР Ушэм Рўдö Исполнитэльнэ Комитэт прэдсэдатэль М. КАЛИНИН.

ССР Ушэм Рўдö Исполнитэльнэ Комитэт сэкрэтарь И. АКУЛОВ.

Москэ, Крэмль. 1937 ий 17 март.

ИСПАН ПИСАТЭЛЬ РАФАЭЛЬ АЛЬБЭРТИ дэн МАРИЙА ТЭРЭСА ЛЭОН СТАЛИН ЙОЛТАШ ДЭНЭ ВАШЛИЙЫНЫТ

20 мартыштэ **СТАЛИН** йолташ испан писатэль Рафаэль **АЛЬБЭРТИ** дэн Марийа Тэрэса **ЛЭОНЫМ** шкэдэкыжэ пуртэн кутырэн. Кутырымаш кок час шуйнэн.

◆ ◆ ◆ ◆ ◆ ◆ ◆

МЎНДЫР УНА-ВЛАК ТОЛМО ВАШЭШ

Ик кана заньатьэ пытымöнгö, вожатыйна мэмнам школэ шак кодаш шўдыш, изи гына сборым ыштэна,—маньэ. Мэ чыланат кодна. Тидэ сборэш вожатый мыланна мўндырчын сай кайык-влак—шырчык-влак толыт, тидлан кажнэ тунэмшэ 1—2 шырчык омартам ыштыман,—маньэ тудо. Мэ тидлан чыланат кöнышна. Мый 5 омартам ышташ да иктыжым школыш кондаш мутым пушым.

Иэгошин Вальа.
Шэкльанур ПКШ, Йошкар-Ола р н.

Вашкэ мўндырчын шырчык-влак мэмнан дэкэ чонгэштэн толаш тўналыт. Нуным йöратэн, йывыртэн ваш лийашлан, мый нунылан 5 омартам ыштэн йамдылэнам. Нунын толмыштым кызыт пэш вучэм. Тыгэ мўндырчын мэмнан дэкэ игэ луктэш толшо шырчык-влаклан омартэ ышташ шкэ почэшэм Арын кыдалаш школын 10-шо клас сыштыжэ тунэмшэ Пэтров Иыванын ўжам.

Булатов И.,
Кумыжйал ПКШ, Морко р-н.

АЗЙАЛ ПКШ СЭНГЫШ

Мэмнан Азйал пэлэ кыдалаш школ (Морко район) изи-Корамас ПКШ дэнэ ўчашэ. Договорым кок кана тэргымэ. Ончыч Изи-Корамас ПКШ ончыл вэрым налын шогыш, кызыт пытартыш жапыштэ Азйал ПКШ чыла шот дэнат сэнгыш.

Школ пашэ сайэмдымаш шотышто Изи-Корамас ПКШ дирэктор Галкин С. шагал тыршэ. Шокшо кочкыш шот укэ, тудыжат кум кэчэ вуйэш вэлэ шолталтэш. Школ ару огыл: кўвар лавыран, шўкшакан; плакат дэн лозунг-влак шот дэнэ огыт кэчэ. Дисциплин начар, прогулат кугу вэрым налын шога.

Азйал ПКШ-ын йöршын вэс сўрэт. Шокшо кочкыш кэчэш кок кана шолталтэш, шўр нугыдо, тамылэ. Тунэмшэ-влаклан киндэ кажнэ кэчын пуалтэш. Прогул йöршын пытаралтэш, дисциплин кўшыл вэрыштэ.

И. Иаковльэв дэн И. Кудрьашов.

Отрäдэм ончыл вэрыштэ

Мыйын отрäдыштэм чылажэ 29 пионьэр уло, ныл звэналан шэлылтын. Звэна вожатый-влак отличнэ да сайын тунэмшэ улыт. Ийгот шупо 15 пионьэрвлак БГТО значоклан тэлэ нормым тўрыс сдайэныт.

1 май пайрэм мартэ чыла пионьэр-влакым ПВХО, БГСО значоканым да 10 пионьэрым ЮВС значоканым ышташ мутым пуэнам.

Мыйын отрäдысэ звэна-влак чыланат пашам сайын ыштат. Кажнэ звэнаштэ „Йамдэ лий" лўман пырдыж газэт лэктэш. Нинэ пырдыж газэт-влак гоч мэ прогульщик, хулиган-влакым койдарэна, тöрлатэна.

В. Иванов—„Павлик Моровов" лўм отрäдын вожатыйжэ.
Морко район, Изи-Корамас ПКШ.

Кум оборонно значок вэрч

Шэкльанур пэлэ кыдалаш школышто (Йошкар-Ола район) тунэмшэ-влак кокла гыч БГТО значоклан йöчэ дэнэ 30 йэн сдатлэн. Тыгак ПВХО значоклан сдайаш йамдылалтына. Тидэ пашам Осмин И. сай вуйлатэн шога.

Бабин Миклай.

Мэмнан элыштэ вэлэ йоча-влаклан тунэмаш да канаш права пумо

Пийал дэн куанымэ пӧрт

Йошкар Олаштэ пионьэр дэн тунэмшэ-влаклан пионьэр пӧртым ышташ ой лэктэш. Тидэ ойым ВКП(б) Обком сэкрэтарь Врублэвский йолташ сайлан шотлэн. Вара пионьэр пӧртлан ВКП(б) Обкомын ожнысо пӧртшӧ пуалтэш.

Пийалан йоча-влак пӧртым оборудоватлэн пытарымым куанэн вучаш тӱнгальыч. Ындэ нунын вучымыштым шуктымо. 21 мартыштэ пионьэр пӧртым почмо. Тудо пӧртлан калыкын вождьшо Сталин йолташын ик эн лишыл сорат никшэ—Сэрго Орджоникидзэ лӱмым пумо. Тидэ Йошкар-Оласэ шэмэр влакын икшывыштлан партий дэн правитэльствэ дэчын эн кугу да пэш чаплэ пӧлӧк.

Пионьэр пӧртын кабинэт влакшым оборудоватлаш ВКП(б) Маробком да Врублэвский йолташын вигак вуйлатэн, ончыктэн шогымышт почэш совэт общэствэнность дэн комсомол организацэ активнэ полшэныт.

Кызыт пионьэр пӧрт шуктымо. Тидэ пӧртыштӧ кажнэ пионьэр дэн тунэмшылан шинчымашыжым нӧлташ, культурно канаш, тӱрлӧ тэхникым тунэмаш кугу йӧным ыштымэ.

Пионьэр пӧртыштӧ йоча-влак тӱрлӧ сай кнага-влакым налын лудын кэртыт. Библиотэкым сай литэратур-влак дэнэ пойдарымэ, чылажэ 8 тӱжэм тэнгэаш литэратур уло.

Адак октьабрӓт-влак пӧлэм пэш сылнэ. Тыштэ октьабрӓт-влаклан модашышт пэш шуко тӱрлӧ модышым погымо. Тэвэ элэктропоэзд кӱртньӧ корно дэнэ кудалэш, танкэ, автомобиль-влак шкак кудалыштыт.

Пионьэр пӧртыштӧ улшо чыла ӱзгарым чын, раш кучылт моштымашым организатлышаш задачэ комсомол ончылно шога. ВЛКСМ Обком дэн горкомлан йоча-влакым коммунист шӱлышэш воспитатлымэ пашаштэ тидэ пӧртын чыла пойанлыкшым тӱрыс кучылтман.

Пионьэр пӧртын пашажым моштэн организоватлаш кӱлэш. Тушко шэмэр-влакын икшывышт шӱдӧ дэнэ ушнэн, шкэ культур дэн творчэствэ пашаштым ыштэн шогышаш улыт.

Мэмнан кумда социалист элыштэ вэлэ йоча-влак шкэныштын культур дэн творчэствэ пашаштым кумдан пэлэдыктэн кэртыт. Мэмнан кугу Сталин вуйлатымэ элыштэ вэлэ молодьож дэн йоча-влаклан тунэмаш да канаш кугу правам пумо. Партий дэн правитэльствэ да кугу Сталин йолташ йоча-влакым совэт патриотизм шӱлышэш воспитатлышаш вэрч, нунын тазалыкышт вэрч эрэак тыршат. Сэдланак пийалан йоча-влак йӧратымэ кугу Сталинлан кугу таум каласат.

Г. МИКИН—ВЛКСМ Обком сэкрэтарь.

Йошкар-Ола тӱналтыш школышто тунэмшэ-влак пионьэр пӧрт почмо лӱмэш куанымэ касыштэ танцоватлат.

Пионьэр пӧрт почмаш

21 мартыштэ Йошкар-Олаштэ 4 часлан рэспублик Пионьэр пӧрт почылтшаш. Но тугэ гынат, тидлан йывыртэн, оласэ чыла пионьэр-влак 4 час дэч ончычак толын, уло чон йывыртэн, куштылмын, йонгата пӧлэмлашкэ пурэн лэктын, тӱрлӧ модэль-влакым, модышым, мовь ончэн коштыт.

Звонок йӱк шокта. Иывыртышэ тӱсан рвэзэ-влак иктэ коддэ шӱмлан, чонлан сай чучшо залыш пурат. ВЛКСМ Обком пионьэр пӧлка вуйлатышэ Йаналов йолташ пионьэр пӧрт почмо шот дэн засэданьым почэш. Прэзидиум сайлымэ дэч вара партий горком лӱм дэнэ Иванова йолташ чыла пионьэр-влакым саламла. Варажым ВЛКСМ Обком сэкрэтарь олмаштышэ Вӓзьмин йолташ: „пионьэр пӧрт почмаш—политик шотышто кугу кӱлэшан событий; мэмнан партий дэн правитэльствын йоча-влак нэргэн тыршымыжэ пэш куго, тидым Йошкар-Олаш пионьэр пӧрт почмашат пэнгыдэмда“,—маньэ.

Отличнэ тунэмшэ пионьэр-влак лӱм дэнэ тӱналтыш школышто тунэмшэ пионьэр Пэтров: „тидэ пионьэр пӧрт почмашым мэ чытыдэ вучэн шогышна Ындэ тыштэ мэ культурно канаш, чон шупшмо пашам ышташ тӱналына“,—куанэн каласыш.

Умбакыжэ пионьэр пӧртын дирэкторжо Радимов йолташ пионьэр пӧрт пашам кузэ ышташ тӱналмыж нэргэн ойлэн пуыш. Тидэ пионьэр пӧртлан Сэрго Орджоникидзэ лӱмым пумо.

Торжэствэннэ погынымаш дэч вара художэствэннэ часть лийэ. Тыштэ тунэмшэ-влак вий дэнэ концэртым ончыктышт. Кыдалаш школышто тунэмшэ Жэлудкова Рита Пушкинын „Вэсна“ лӱман почэламутшым моштэн лудо, йоча влак куштышт, музык инструмэнт дэнэ шоктышт. Иошкар-Оласэ 4 № ан кыдалаш школын тунэмшыштвлак туныктышо Бэлов йолташ вуйлатымэ почэш струнный оркэстр дэнэ пэш сай шоктэн пуышт.

Пытартышлан сцэныш шонго Маркэлов кугыза лэктэ. Тудын йоча жапшэ мэмнан совэт йоча-влакын ганьэ лийын огыл. Пийалан совэт йоча-влаклан сылнын пэлэд кушкашышт пионьэр пӧрт почылтмо лӱмэш, пионьэр-влакым пагалэн тудо кӱслэ дэнэ ик мыньар мурым ныжылгын шоктэн пуыш.

ОКТЬАБРӒТ ПӦЛЭМ

Тэвэ октьабрӓт пӧлэм. Пӧлэм волгыдо, пэш ару. Кӱвар дэн пырдыжым чаплэ чийа дэнэ чийалтымэ. Тидэ пӧлэм модышлан пэш пойан. Тыштэ тӱрлӧ-тӱрлӧ машина-влак — танкэ, трактор, автомашинэ-влак улыт. Тыштак парашьутым колтэн модаш лийэш. Адак пэш чаплэ пэдальнэ автомашинэ уло.

Модыш автомашинэ, танкэ да трактор-влак шӱкыдэгызэ шкэ кайат. Элэктропоэзд элэктровий дэнэ „кӱртньӧ корно“ дэнэ кудалыштэш.

Пионьэр пӧрт почмо годым йоча-влак тидэ пӧлэмыштэ пӧрвой кана модыч. Кызыт октьабрӓт пӧлэм кэчэ йэда пийалан, вэсэла икшывэ-влак дэнэ лӱшкалт шога.

Октьабрӓт пӧлэм йоча-влакым кугу пашалан тунэмаш тӱналаш тарватэн шога. Тидын нэргэн нуно шкэат раш каласат. Тэвэ I-шэ номыран школысо II-шо классыштэ тунэмшэ Полушина Валья тыгэ ойла:

— Парашьутым колтэн модаш йӧратэм. Октьабрӓт пӧлэмыштэ парашьутым колтэн модаш лийэш. Мый кугу лийам гын, парашьут пашам тунэмаш тӱналам,—манэш. 5-шэ номыран пэлэ кыдалаш школышто тунэмшэ Изэгшина Мосьа, Иэфрэмов Гриша (I-шэ номыран школ) да молат льотчик лийнэшт. Нунын гай шонымашан молат улыт. Пионьэр дэн октьабрӓт-влакын модмыштым моштэн организатлаш кӱлэш. Нунын модмыштым коммунист воспитаньэ дэнэ кылтэн шогыман.

И. Музуров.

Пионьэр-влак пионьэр пӧртын канымэ пӧлэмыштыжэ „Стоп“ лӱман модыш дэнэ модыт.

Нигунам мондыдымо пӧлэк

Мэмнан элын моло кугу олалаштыжэ пионьэр дворэц-влак улыт гын, мэмнан Йошкар-Олашат пионьэр пӧрт почылто. Тидэ шкэнан рвэзэ рэспубликнан пионьэрышт-влаклан пэш кугу пӧлэк. Тидэ пионьэр пӧртыштӧ шуко кружок-влак улыт, кружоклаш пионьэрна-влак сэралтын, тушто шкэ кумыл шупшмо пашаштым ыштэн кэртыт.

Мый сӱрэтлаш да маскым ыштылаш пэш йӧратэм, сандэнэ мый художэствэннэ кружокыш сэралтынам. Мыйын ыштымэ маскэм-влак кок выставкыштэ лийыныт: иктыжэ Пӱтынь Ушэмысэ 8-шэ сйэзд лӱмэш ыштымэ выставкыштэ, кокымшыжо Пушкин выставкыштэ. Тидэ пионьэр пӧртын художэствэннэ кружокэшыжэ шкэмын йӧратымэ пашамым мый адак вийангдэм.

Губайэв Льэв.

Йошкар-Ола кыдалаш школ. 4-шэ класс.

НИКОЛАЙ ВАСИЛЬЙЭВИЧ ГОГОЛЬ

Гоголь 1809 ий 31-шэ мартыштэ Сорочинскэш (Украин) шочын. Тэний тудын колмыжлан 85 ий тэмэ. Тудын йэшыжэ пэш пойан дворйанак лийын огыл. Гоголь Нэжинысэ лицэйым тунэм пытарэн.

Николай Васильйэвич Гоголь моло кугу руш писатэль-влак коклаштэ ик кугу вэрым налын шога. Гоголь—Пушкинын пашажым шуктышо лийын. Тудо руш литэратурым кумдангдэн, тудым руш калыкын илышыж дэк лишэмдэн.

Тьвэ тидлан лийынак Гогольын значэньыжэ пэш кугу. Гоголь пэш осал рэакцэ жапыштэ илэн. 1825 ий 14 дэкабрьыштэ „дворьан рэвольуционэр-влак“—дэкабрист-влак шалатылтыт. Крэпостной права, илыш дэч шэнгэлан кодэш гынат, эльын вийангшашыжым альэ чот чаракла. Крэпостной права шкэнжым чот аралэн шога. Но ончыл, чэстнэ йэн-влак шӱйшӧ крэпостничэствэ ваштарэш чот кучэдалыт. Тидэ строй ваштарэш Гогольат чот кучэдалын. Кугу художник-рэалистын мутшо крэпостной систэм ваштарэш кучэдалаш таратэн. Гогольын произвэдэньыжэ крэпостной стройын чапшым волтэн, крэпостничэствэ пытышашлан ӱшандарэн. Сандэнэ Гогольым йужыжо пэш чот моктэн, йужыжо чытэн кэртдэ каргэн. Гогольым шкэ вэлыш савырышаш вэрч чот кучэдалыныт. Руш калыкын кугу критикшэ Бэлинский Гогольым шокшын саламлэн, произвэдэньыжым массэ дэк шукташ чот тыршэн. Гогольын творчэствыжэ рэвольуционно ойан ыльэ. Но Гоголь шкэжэ рэвольуцэ дэч лӱдын илэн.

Гоголь пэш шуко типичнэ характэрым, образым ончыктэн шуктэн. Нуно руш калык йылмыш чот пурэн шинчыныт, крэпостной илышын эн кумдан шарлышэ койышыжым пэш сайын почын пуэныт. „Рэвизорышто“ чиновник-влакын койышышт тӱжвак луктын ончыкталтын да каргалтын. Нунын коклаштэ ик закон гына озаланэн: „чин почэш взьаткым налаш“. Чыла моло законжо шукталтдэ кодын. „Рэвизорын“ да „Мертвые души“ поэмын сӱжэтшым Гогольлан Пушкин пуэн. Хлэстаков, Ноздрэв, Манилов, Собакэвич, Чичиков, Коробочка, Пльушкин—тэвэ тыгай „колшо чоным“ Гоголь ончыктэн пуэн. Иктыжэ мучашдымын шойыштын, намысдымын толэн, вэсыжэ йанлыкланэн, чаманыдэ пызырэн илэн, кумышыжо кӱлэш-кӱлдымашым погкалэн, кажнэ икыр вэрч чытырэн. Тыгэ общэствэннэ строй „колшо чон-влакым“ шочыктэн шогэн. „Мертвые души“—Николай кугыжа годсо шаланышэ илышым мыс кылышэ книга. Укэлан огыл „Мертвые души“ поэмын пэрвой ужаш-влакшым колыштмэк Пушкин тыгэ кычкыралын: „Мэмнан Россий-на могай шӱлыкан улмаш!“ Гогольын образ-влакшэ пэш кэлгын сӱрэтлалтыныт. Гоголь нунын ойртэмышт могырыштым тӱжвак луктын моштэн.

Айдэмын иктаж могай койышыжым ончыктымыжо годым Гоголь тидэ айдэмым пӱтыньэк ончыктэн пушаш дэчат корангын огыл. Тудо айдэмын тыгай осал койышыжым шочыктышо, овартышэ илыш нэргэнат мондэн огыл. Сандэнэ Гогольын тип-влакшым пэл могыр гыч умылаш ок лий ыльэ. Тудо пӱтынь калыкым каргэн огыл, айдэмын сынжымат локтылын огыл.

Гогольын образшэ-влак элым да калыкым титаклэн огытыл. Нуно тунамсэ рэжимым да тудын йэнгжэ-влакым титаклэныт. Тидэ рэжим годым айдэмын койышыжо пужлэн шогэн, айдэмын илышыжэ локтылалтын. Гоголь тыглай илышыштак шучко, ӧрыктарышэ вэрымуын ончыктэн моштэн, тидэ шучко койышын кужэч лэкмыжым кычалаш тарватэн. Сандэнэ Гогольын творчэствыжэ тунамсэ ончыл йэн-влаклан лишыл лийэ. Пытартышлан Гоголь пэш чот лушкыдэмын, шӱмжӧ йарсэн. Тудо „Выбранные места из переписки с друзьями“ книгам сэрэн. Тидэ книгажэ тудлэч ончыч сэрымыжлан торэш шогэн. Тугэ гынат, Гогольын у Россий дэнэ кыл кучымыжо тунамат лушкыдэмын огыл. Йӧсӧ жап лиймэ годым Бэлинский ожнысо сэмынак „Мертвые души“ книгам лудын „шӱмжым лыпландарэн“. Чэрнышэвскийат Гогольым кӱлэш йэнглан шотлэн. Вэт Гогольын кажнэ образшэ, кажнэ мутшо тошто Росийым чаманыдэ шудалын, йӧрдымыш луктын шогэн.

Гоголь тидым умлэн ыштэн манаш ок лий. Тудым тышкэ рэализм шуктэн. Писатэль-влак шкэныштын образыштым умлэн ыштэн кэртыт. Тугэ гынат, нуно шкэ пашашт гыч кӱлэш выводым йужгынам ыштэн огыт мошто. Нуно шкэ пашаштэ илышын да культурын моло ужашыж дэнэ пижын шогымым уждэ кодын кэртыт. Садэ шот гыч, Гогольын рэализмжэ кӱлэшан лийын шога. Шкэ калыкын илышыжым кумдан авалтэн, калыкын ойртэмжым почын пуэн моштэн. Тыгэ Гогольын искусствыжо илышым чын ончыктэн моштэн. „Тудо нимомат ок пушкыдэмдэ, койыш-йӱлалан лийын... нимомат ок чийалтэ“,—манын Гоголь нэргэн Бэлинский сэрэн. Тидлан лайынак Гогольын илышым ончыктымыжо чын лийэ.

Шэнгэк чакнэн шогышо крэпостной общэствыштэ общэствэ дэч кӱшнӧ шогышо пий-влак лийын кэртын огытыл. Тыгай положитэльнэ гэройым ончыкташ тӧчымӧ годым тудо илышым чийалтэн. „Гоголь укэм шонэн луктын ок мошто“,—манын Чэрнышэвский сэрэн. Тидэ мутшо чын.

Гоголь тунамсэ общэствын осал могыржо ваштарэш чэстнэ кучэдалын. Гоголь лавраш тошкымо айдэмэ лӱмым аралэн, куллык ваштарэш чаманыдэ кучэдалын. Тудын произвэдэньыжэ-влак, творчэствын ончыл идэйжэ-влак мланна кызытат пэш шэргэ лийын шогат.

◆ ◆ ◆

Пиоиьэрлан тыгай лийаш намыс

Шэкльанур пэлэ кыдалаш школышто (Йошкар-Ола район) 6-шо классыштэ тунэмшэ Ильинский Г. пионьэр тӱсыжым йӧршын йомдарэн.

Туныктышо мутым ок колышт, ваштарэш вэлэ каргаша. Ышкэнжымат арун ок кучо: кужу ӱпан, ӱштылэ школыш толэш. Школышто тунэмшэ икшывэ-влакым эрэ шортара.

Изгошин Вальа.

ГОГОЛЬЫН ГЭРОЙЖО-ВЛАК

МАНИЛОВ

„...Ик манаш чыла йэнгынат шкэнжын уло, но Маниловын ниможат укэ. Мӧнгыштыжӧ тудо пэш шагал кутырэн, утларакшым тудо шонкалэн, ушыж дэнэ вискалэн, но мо нэргэн шонэн,—йумак палэн гын вэлэ. Озанлык пашам ыштэн манаш огэш лий, тудо дажэ пасушкыжат лэктэдэн огыл; озанлык ала кузэ шкэ шотшо дэнак кайэн“...

ПЛЬУШКИН

„...Пльушкинлан нимат уто огыл. Тудо эша кажнэ кэчын шкэ йалжэ мучко коштын, кӱвар йӱмак, пӧрньа ора йӱмак ончыштын, мо гына шинчашкыжэ логалын: тошто кэм пундаш ма, ӱдрамаш лапчык ма, кӱртньӧ пуда ма, шун корка ма,—чыла шкэдэкыжэ нумалын; кудым Чичиков ужын,—тудо кышылышкэ оралэн оптэн. „Тэвэ колызэт ошкылэш!“—тудын шалам погкалаш каймыжым ужын мужик-влак ойлэныт. Чынжак шол, туд дэч вара урэмжымат ӱштмӧ кӱлын огыл. Эртэн кайшэ офицэр шпоржым, мойн йомдарэн кодэн гын, тудо шпор тунамак тудын кышыл орашкыжэ мийэн возын. Ӱдрамаш йонгылыш тавэ воктэлан вэдражым мондэн кодэн гын, тудым тудо нумал кайэн“...

(Гогольын „Мертвые души“ поэмыж гыч).

ХЛЭСТАКОВ

(Гогольын „РЭВИЗОР“ комэдийжын III-шо ужашыж гыч)

Хлэстаков. Ик манаш, мыйын возымэм шукыло: „Женитьба Фигаро“, „Робэрт „Дьйавол“, „Норма“. Ындэ лӱмыштымат ом шарнэ. Чылажат ала мо шот дэн: Мый шкэжэ ынэмат возо ыльэ, но тэатр дирэкций: „пожалыстэ возо, манэш, шольаш иктаж мом“. „Пожалэ лийэш, родэм“ шоналтышым мый. Тунамак ик касыштэ чыла возэн пытарышым ала мо, чылам ӧрыктарышым. Мыйын ушыжо вэт пэшак писын коштэш. Брамэус Баронын, Фрэгат Надэжда да Московский тэатр лӱм дэн возымо мо гына уло,—тудым чыла мый возэнам

Анна Андрэйэвна. Каласэ, кузэ тый тыгэ Брамэус лийынат?

Хлэстаков. Кузэ огыл, мый нунылан чылаштланат статьйаштым тӧрлэн пуэм. Тидлан мыланэм Смирдин нылле тӱжэмым пуа.

Анна Андрэйэвна. Кэрнак ала, тыгэжэ „Юрий Мстиславскийат“ тыйынак возымэт?

Хлэстаков. Да, тудат мыйын сочинэньэ.

Анна Андрэйэвна. Мый ындэ шижын нальым.

Марийа Антоновна. Ах, аважат, тушто господин Загоскинын манын палэмдымыс,

Анна Андрэйэвна. Ну вот, тый дажэ тыштат ӱчашаш тӱнгалат ман, мый тидым шинчэнак шогышым.

Хлэстаков. Ах, чынак улмаш, кэрнак тидэ Загоскинын. Адак вэс Юрий Мстиславский уло, вот тудыжо мыйынак.

Анна Андрэйэвна. Тидэ чын ну, мый тыйыным лудынам. Могай чаплын возымо!

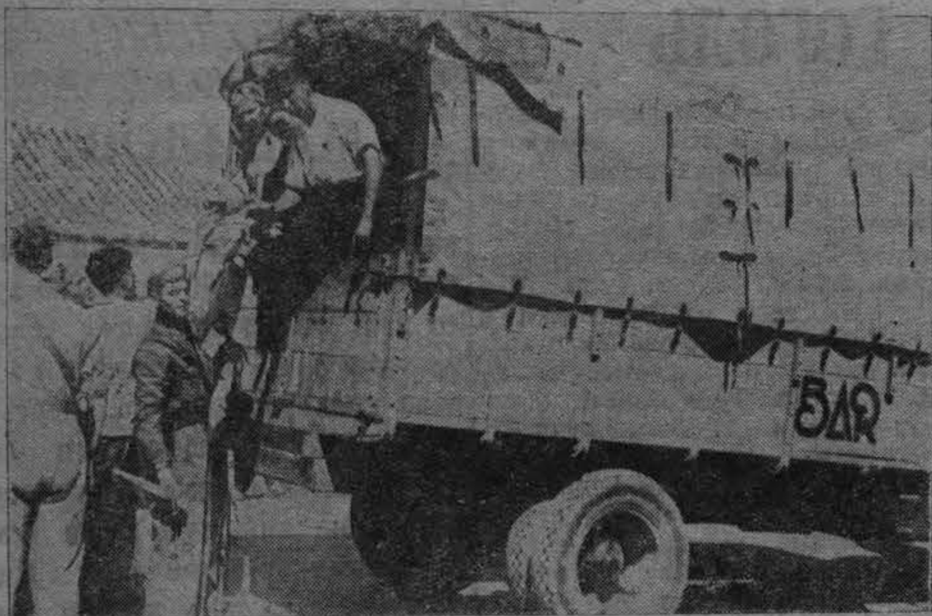
Хлэстаков. Вик каласэм, литэратур дэнак мый илэм. Пэтэрбургышто пэрвой сурт мыйын. Ындэ палэ: Иван Алэксандровичын суртшо. (Чыла вэк савырна) Пэтэрбургыш мийэда гын, господа-шамыч, пагалэн пураш йодам, йодам мый дэкэм. Мый вэт тожо балым ыштылам.

Анна Андрэйэвна. Тушто чонлан кэлшышэ пэш чаглэ балым ыштат дыр шонэм мый.

Хлэстаков. Ойлыманат огыл. Мутлан, ӱстэмбалсэ арбузшак шым шӱдӧ тэнгэаш арбуз. Кӧстэркасэ шӱрым манат гын, пуйто Париж гыч пароход дэн толын; комдышыжым почыт—пар, пӱртӱсыштӧ нимом тугайым от му. Кэч могай кэчыштат мый эрэ балыштак лика уло. Тушто вэс кугыжаныш пашам ончышо министр, францыз посланник, англичан дэн ньэмыч посланник да мый. Модшыла нимолан йӧрдымын ындыралт пытэт. Тошкалтыш гыч ышкэдэкэт нылымышэ пачашыш куржын пурэтат кухарькылан гына каласэн шуктэт: „На, манат, Маврушка, шинэль“... Мо шойыштам ужат мый. Бэльэтажыштэ илымэм мондэнамат мый. Мыйын ик тошкалтыш шога... А онгай вот кыньэлмэм дэч ончыч мый дэкэм ончалаш: граф дэн кньаз-шамыч шӱкэдылыт, ызгат, йалт ошымшӱлышла ж... ж... ж... вэл шокта. Йужгынамжэ адак министржат. (Городничийат, молошамычат лӱдын кыньэл шогалыт) Мыланэм дажэ пакэтэшат „Ваше превосходительство“ ман возат. Ик кана мый дэпартамэнтым вуйлатэнам. Орат вэт: дирэктыр кайэн, а куш кайэн, палэ огыл. Ну шинча орак мут шокташ тӱнгальэ: кузэ, мом, кӧ вэрым налэш? Гэнэрал-шамыч кокла гыч шукыжо рат лийын пурэн шинчыч; но мийэн ончат гын, укэ лийшаш огыл. Тӱжвач ончаш куштылгын вэлэ койэш, а сайынрак ончалат гын, просто ийа гай! Ончат, шижыт, нимат ышташ ок лий да—мый дэкэм толын пэрнышт. Тудо минутыштак урэмла мучко курйэр, курйэр, курйэр...

Ик курйэр тӱшка гына кумло вич тӱжэм, шоналтэн ончыза! Мо тидэ тыгайэ, манам мый! „Иван Алэксандрович, кайэ тый дэпартамэнтым вуйлаташ“. Мый чынжымак гын, пэрвойжо изиш ӧрым, халатым чийэн лэктым, отказайынэмат ыльэ, но, шонэм, тидэ паша кугыжа дэк шуэш, служитлымэ спискат шуэш... Йӧра, господа-влак, ты пашам налам мый, мый налам. Садак, манам, шогалам, только, манам, мый дэчэм нимат, нимат, нимат! Мыйын пылыш пеэштыв! Ындэ мый...“ Лачакак лийэ: дэпартамэнт гоч эртэн кайэм,—пуйто мландэ чытыралтмэ гай чыла лышташла лӱнгалтэш, чытырна. (Городничийым ужын чыланат лӱдын чытырат; Хлэстаков утыр пэнгыжалтэш) О! Мый модын шогаш ом йӧратэ, мый нунылан чылаштланат шокшым пуэм. Государствэнный совэт мый дэчэм шкэжат лӱдэш. А мо вэра чынак? Мый тугай! Мый иктымат ом ончо... Мый чылалан каласэм: „Мый шкэмым шкэ шинчэм, шкэ“. Мый чыла вэрэ, чыла вэрэ. Дворэцыш кэч кунамат эрэ коштам. Эрлак мыйым фэльдмаршаллан шогалтат... (Йаклэштын камбозаш тӧча, но чиновник влак камбозаш эркым огыт пу).

Гэоргий Иэфруш кусарэн.

Мадрид фронтлаштэ правительствэнлэ войскан бойэцшэ-влакым обслуживатлыше походно буфэт. (Союзфото).

Испан граждан сар фронтлаштэ

ПАРИЖ, 26 март. Тэнгэчэ мятэжник-влакын авиацышт рэспубликанэц-влакын позицышкышт нальотым ыштэн да бомбым кышкэн. Тугэ гынат, бомбо кышкымаш энгэкым ыштэн огыл. Рэспубликын зэнитнэ орудийжэ-влак мятэжник-влакын ныл бомбардировщикыштым да кок истрэбитэльыштым волтэн шуэныт. Кэчывал дэч вара адак ик самольотым волтэн шумо.

Рэспублик артиллэрий мятэжник-влакын Навальпэраль лишнэ улшо позицышкышт сэнгымаш дэнэ бомбым кышкэн. Тэнгэчэ кэчывал дэч вара Рэналэс участкыштэ (гвадалахар фронтышто) артиллэрийын да винтовко гыч пэш чот лўйкалымэк рэспубликанэц - влакын окопышкышт атакым ыштэныт. Вэрысэ жап дэнэ 16 часыштэ рэспубликанэц-влак контратакым ыштэныт. Мятэжник-влаклан чакнаш логалын, рэспубликанэц-влак тунамак нувын позицыштым налыныт.

Арагон корно дэч касвэлкэ Каса дэ Сангаландо участкыштэ рэспубликанэц-влак мятэжник отрьядым шалатэныт. Правитэльствэнлэ армийын ончыл ужашыжэ Арагон корно дэч 20 километр ордыштӧ улшо Эспинос дэ Энарэс вэлкэ, тушманын наступатлаш йамдылалтмэ позицыжэ вэкэ кайэн.

БАРСЭЛОНА, 26 март. 24 март кастэнэ да 25 март эрдэнэ рэспублик авиацэ Уэскэ дэн Сарагосышто войэннэ учрэждэньэ пӧрт ўмбак бомбым кышкэн. Уэскыш 6 тонн пудэштшэ настам кудалтымэ, Сарагоссышкат 2 тонным кышкымэ.

ПАРИЖ, 26 март. Тэнгэчэ Мадрид фронтын чыла участкылаштыжат шып эртэн. Кэчэ мучко эн кугу событьйилан мятэжник авиацын Фуэнкараль дэн Эль Пардо йаллашкэ бомбо кышкымыжым шотлаш лийэш. Тылэч посна Алькала дэ Энарэс дэн Гвадалахар фронтын ик мыньар пунктышкыжо бомбым кышкымэ. Тидэ крэдалмаштэ рэспублик авиацэ тушманын 3 самольотшым волтэн шуэн.

ПАРИЖ, 26 март. Пособланко районышто (Кордов провинцэ) инициативэ рэспубликанэц-влак кидыштэ. Мятэжник-влакын Пособланкыш ыштымэ атакыштым чактарымэ, мятэжник-влак крэдалмэ вэрэш шуко колышо дэн сусыргышым кудалтэн куржыныт. Рэспубликанэц-влак Пособланкыш наступатлымэ дэнэ пырльак касвэлышкэ — Альпарасэхосыш наступатлат. Рэспублик войска кызыт 5 километрлан ончык кайэн.

Кушкыл-влак кунар ий илат?

Кушкыл - влакын кунар ий илмыштым тэ шинчэда мо?

Магнолий - влак 100 ийым илат.

Виноград орлантэ — 130 ий мартэ.

Груша, вишньэ — 300 ий мартэ.

Пльущ—400 ий мартэ.

Шопкэ—1200 ий мартэ.

Тумо—2000 ий мартэ ила.

Учоный Адансон баобаб пушэнгэ 30 фут диамэтран манын умылтарэн ойлэн. 300 ий ончыч английын путэшэствэнникпы тушагын сэрэн кодэн. Тидэ сэрышым Адансон пушэнгын 300 пачаш лончыжым кушкэд налмэкэ ижэ лудын. Тидэ гигант пушэнгылан 5150 ий. Тудын диамэтржэ 9 мэтр.

Йудвэл Испанийыштэ илышэ басков калык-влак дэнэ, Гэрникыштэ тўжэм ийаш тумо уло.

XIX-шэ курым коклаш шумэш тидэ тумо йымалан баск калык дэпутат-влак шкэ пашашт нэргэн кутыраш погынэныт.

„Йамдэ лий" газэтым шарэм

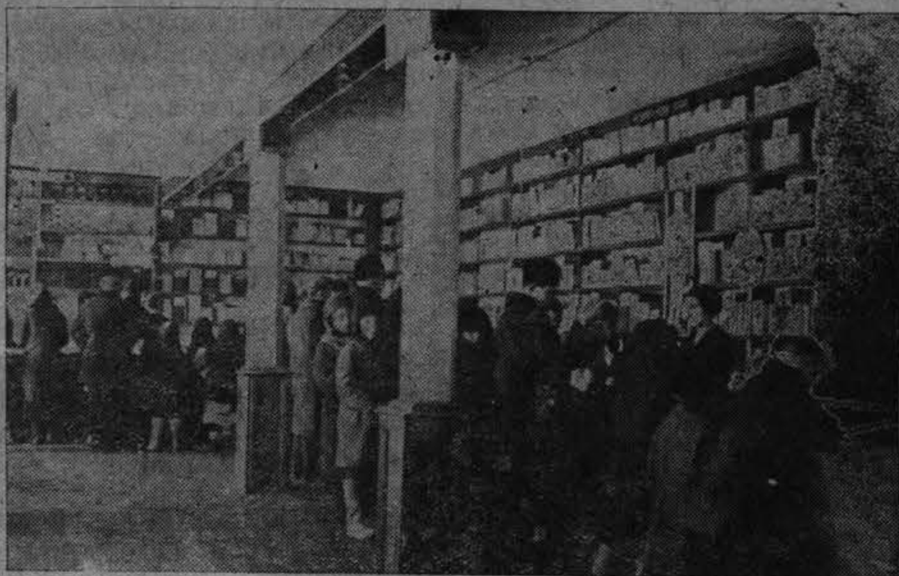
Мый март тылзыштэ „Йамдэ лий" газэтлан 17 подпискым погышым. Ончыкшат тидэ пашам ом чарнэ, вийан кучэдалам. **Майн.**

Урал-Марий пэдучилищэ.

Газэтыш возаш тунэмына

Памаш-Сола тўналтыш школ пэлэн (Шэрнур район) газэтыш возаш тунэммэ кружокым почмо, тушто 20 пионьэр тунэмэш.

Афанасьэв Н.

Совэт урэмыштэ, типографийын ўлыл пачаштыжэ, книга ужалымэ чаплэ у магазин почылтын. Тидэ магазиныш шуко рвэзэ влак книга налаш пурат. Сўрэтыштэ: магазин кӧргӧ.

КОЗЭТА*)

Жап изиш эртыш. Палыдымэ йэнг адак мутланаш тўнгальэ:

— Тэнардьэн служанкыжэ укэ мо?

— Укэ, сударь.

— Тый тудын дэн ышкэтын пашам ыштэт?

— Тугэ сударь. Тудын кок изи ўдыржӧ уло.

— Могай изи ўдыр шамыч?

— Понина дэн Зэльма.

— Понина дэн Зэльмажэ кӧ улыт?

— Нуно барышнэ улыт, госпожа Тэнардьэн ўдыржӧ-шамыч.

— Нинэ барышньэ шамычэт мом ыштат?

— О,—Козэта кычкырал, колтыш,—нунын пэш чэчэн, сайын чиктымэ курчакышт уло. Нуно модыт.

— Кэчэ мучко?

— Кэчэ мучко, сударь.

— А тый?

— Мый пашам ыштэм.

— Кэчэ мучко?

Изи ўдыр палыдымэ йэнг ўмбак шинчавўдангшэ шинчаж дэнэ ончальат, эркын гына пэлэштыш.

— Кэчэ мучко, сударь.

Изиш шып лиймэкшэ, тудо йэшарыш:

— Йужгынам паша дэч вара, эрыкым пуат гын, модам. Мыйын модышэмжэ пэш шагал. Понина дэн Зэльма ышкэнныштын курчакышт дэн мыйым огыт модыкто. А мыйын изи гына вулно кэрдэм уло.

Нуно йалыш шуыч, булко ужалымэ кэвыт воктэчын эртышт. Оза ватын киндэ налаш шўдымыжым Козэта йӧршэш мондэн.

— Вот мэ пӧрт дэкат шуына,—тудо маньэ.

— Ну, мо вара?

— Вэдэам мыланэм пуыза.

— Молан?

— Вэдрам нумалмыдам госпожа Тэнардьэ ужэш гын, мыйым тудо кыра.

Палыдымэ йэнг Козэталан вэдрам пуыш. Ик минут лишкэн нуно трактир ончылно шогышт.

Модыш ужалымэ кэвытыштэ шогышо кугу курчакым Козэта адак ончалдэ ыш чытэ. Вара тудо тўкалтыш. Омсаштэ сортам кидэшыжэ кучэн госпожа Тэнардьэ койо.

— А, тидэ тый, кўлдымаш! Йатыр жап коштынат!

— Сударыньа,—Козэта пэлэштыш,—тидэ господин мэмнан дэран малынэжэ.

Оза ватын чурийыштыжэ тунамак пагалэн вашлиймэ шыргыжмаш лэктэ.

— Пуртыза,—тудо пэлэштальэ

Палыдымэ йэнг пурыш, шовыч пўтыртышым да тойам олымбакэ пыштышат, ўстэн воктэнэ шинчэ. А Козэта ышкэнжын тошто вэрышкыжак ўстэл йўмакэ шинчат, чулкам пидаш тўнгальэ.

Палыдымэ йэнг Козэтам тўтлын ончэн. Изи ўдыр йарнышэ, ош сынан. Тудо кандаш ий кудлаштэ гынат, ончымаштэ куд ий дэч шуко пуаш ок лий. Тудын кидшэ йўштӧ дэнэ шэлыштын, пу башмакысэ чара йолжо какши, йошкаргэ. Лыпчык-лыпчык вургэм рожла гыч какаргышэ вэран капшэ койэш.

Трук оза ватэ кычкыральэ:

— А киндэт кушто?

— Козэта ўстэл йўмачын лэктэ.

— Сударыньа, булко ужалымэ кэвыт тўкалтымэ ыльэ.

— Мый тўкалышым да сударыньа, мыланэм ышт поч

— А оксагшэ кушто?

Козэта кидшым кўсэныш чыкэн ончыш, кўсэнышт окса укэ.

— Тый оксам йомдарэнат!—оза ватэ кычкыральат, конгга воктэнысэ пудаштэ кэчышэ солам руалдэн кучыш.

Козэта конгга угылыш пызнэн шинчын, тудо эрэ туртын, оза ватэ дэчын шылаш тӧчэн.

— Вуйэш ида нал, сударыньа—палыдымэ йэнг пэлэштыш—тидэ ўдырын кўсэн гычшэ ала мо кызыт камбозо.

Тудо пўгырнэн, кўвар ўмбалнэ ала мом кычалшыла койо.

— Ала тидэ—манын, тудо Тэнардьэлан коло суаш оксам пуыш.

— Ончыкшо тай тыгэ ит ыштыл,—оза ватэ шыдын пэлэштыш.

Козэта адакат ўстэл йўмакэ, Тэнардьэ манмыла „конурыш" шылын шинчэ.

Тидэ жапыштэ омса почылто. Пӧлэмыш Понина дэн Зэльма пурышт.

Нуно коктынат вэсэла, ару, кўжгўрак, таза изи ўдыр улыт. Нуно тул воктэнэ шинчыч. Изи ўдыршамыч ышкэшт дэн пырльа курчакым кондэныт, вэсэлан модыт Козэта коклан чулка пидмыжым чарнэн, нунын модмыштым ончалэш.

Ўдыр-шамычын курчакышт тошто, шолдыргышо улмаш гынат, Козэтлан моткоч йытыран койыныт. Вэт тудын нигунамат илышыштыжэ курчакшэ, „чын" курчакшэ лийын огыл.

Оза ватэ Козэтын ўдыр-влакым ончэн шинчымыжым ужо.

(Умбакыжэ лийэш)

Врид. отв. рэдактора—

Н. А. СМИРНОВ.

*) Тўналтышыжэ кодло №-што.

Упол. Марлитӓ № 45. Тираж 10602 экз. Йошкар-Ола, Маргосиздатын 1-шэ типогр. ВЛКСМ Маробком орган. Савыктышэ „Марий Коммун"